

5. Розвиток бюджетного процесу в умовах економічних перетворень : монографія / С.І. Юрій, В.Г. Дем'янишин, О.П. Кириленко та ін. ; за ред. С.І. Юрія, В.Г. Дем'янишина. – Тернопіль : Економічна думка, 2012. – 376 с.

Пірог Валерія Олександрівна

ст. гр. ФМНВ-21, ТНЕУ

Науковий керівник - к.е.н., доцент Горин В.П.

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Нині в науці не існує єдиного підходу щодо місця і ролі місцевих бюджетів в системі органів місцевого самоврядування (місцевих фінансів). У новітній науковій літературі підходи до з'ясування суті місцевих бюджетів істотно різняться.

Розглянемо окремі з них, які є досить актуальними й цікавими. Так науковець О.П. Кириленко [1] вважає, що «місцевий бюджет» - це сукупність економічних відносин, які виступають інструментом розподілу та перерозподілу ВВП і національного доходу країни, забезпечуючи тим самим створення фінансової бази місцевих органів влади з метою задоволення економічних та соціальних потреб суспільства. Особливістю місцевих бюджетів як економічної категорії є те, що вони:

- є робочим господарським планом, за яким діє виконавчий орган і від якого він самостійно може відхилитись лише у чітко визначених незначних межах. Тобто, бюджет можна вважати демократичним засобом регулювання, який впроваджує політичні плани ради (представницького органу) в реальність життя;

- дає можливість відобразити фінансовий стан і розвиток громади, оскільки порівняння доходів і видатків бюджету засвідчує загальні тенденції і проблеми громади. Отже, з'являються підстави для визначення причин і пошуку засобів подолання фінансових проблем самоврядування;

- є носієм політичних пріоритетів правлячої більшості представницького органу, а окремі статті надходжень до бюджету, наприклад промисловий податок, характеризують потенціал місцевих підприємств. Бюджет обшин статусу, який містить основні показники муніципального господарства, а також загальні суми доходів і видатків [2, ст. 112].

Як відомо, до складу місцевих бюджетів входять: бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування.

Бюджетами місцевого самоврядування є бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах).

Разом з тим місцеві бюджети слід розглядати як важливу фінансову категорію, основу якої становить система фінансових відносин, а саме:

- відносини між бюджетами і населенням даної території, що складаються при мобілізації і витраченні коштів місцевих бюджетів;
- відносини між місцевими бюджетами різних рівнів з перерозподілу фінансових ресурсів;
- відносини між місцевими бюджетами і Державним бюджетом.
- між місцевими бюджетами і господарськими структурами, що функціонують на даній території;

Місцеві бюджети складаються із загального і спеціального фондів. Розподіл бюджету на загальний і спеціальний фонди визначається законом про Державний бюджет на відповідний рік (відповідно п. 4 ст. 13 БКУ). Бюджетний кодекс дозволяє здійснювати передачу коштів між загальними та спеціальними фондами бюджету, але тільки в межах бюджетних призначень і лише шляхом внесення змін до рішення відповідної ради (ст. 13 БКУ). До складу видатків загального фонду відповідного місцевого бюджету входить резервний фонд, який не повинен перевищувати одного відсотка обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету. Резервний фонд формується для здійснення непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені при складанні проекту бюджету. Порядок використання коштів резервного фонду визначається Кабінетом Міністрів України.

Складовою частиною спеціального фонду місцевих бюджетів є бюджет розвитку. БКУ визначає конкретні джерела формування бюджету розвитку напрями, за якими можуть витратитися його кошти. Складовою частиною бюджету розвитку є субвенції з інших бюджетів на виконання інвестиційних проектів.

Розмежування повноважень між рівнями влади визначає особливості формування дохідної частини державного і місцевих бюджетів. Останніми роками приблизно 60-70 % бюджетних ресурсів акумулюється у Державному бюджеті України, а у місцевих, відповідно, - від 30 до 40%.

Доходами бюджету є кошти, які надходять у постійне користування на безповоротній основі. Вони забезпечують стабільність бюджету і фінансування його видатків.

Бюджетний кодекс України поділяє джерела доходів місцевих бюджетів на чотири розділи, а саме:

- 1) податкові надходження;
- 2) неподаткові надходження;
- 3) доходи від операцій з капіталом;
- 4) трансферти.

Основу самостійності місцевого бюджету становлять власні та закріплені доходи.

Районні та обласні ради затверджують районні та обласні бюджети, які формуються з коштів державного бюджету для їх відповідного розподілу між територіальними громадами або для виконання спільних проектів та з коштів, залучених на договірних засадах з місцевих бюджетів для реалізації спільних соціально-економічних та культурних програм, контролюють їх виконання.

Основними складовими фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування є: доходи місцевих бюджетів, кошти цільових фондів, фінансові ресурси підприємств комунальної власності, благодійні, спонсорські внески, пожертвування, інші ресурси згідно із законодавством.

Залежно від місця формування фінансових ресурсів, їх можна поділити на: 1) власні фінансові ресурси, сформовані на території місцевого самоврядування в процесі створення там валової доданої вартості; 2) фінансові ресурси, створені на інших територіях країни, які за допомогою перерозподільних процесів спрямовуються органам місцевого самоврядування при недостатності власних коштів.

Головне місце в складі фінансових ресурсів місцевого самоврядування займають доходи місцевих бюджетів. Прийняття Бюджетного кодексу України і практичне втілення його положень сприяло зміцненню дохідної бази місцевих бюджетів, збільшенню частки власних доходів в її складі, запровадженню прозорих і об'єктивних процедур надання бюджетних трансфертів. Такі зміни загалом мали позитивний вплив на процес формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування і утвердження його фінансової незалежності.

Найбільше фіскальне значення для місцевих бюджетів мають податки: загальнодержавні (податок на доходи фізичних осіб, плата за землю) та місцеві податки і збори.

Серед неподаткових надходжень слід відзначити адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного і побічного продажу, в тому числі плату за оренду цілісних майнових комплексів, державне мито, а також власні надходження бюджетних установ.

У складі доходів від операцій з капіталом найбільш вагомими є надходження від продажу основного капіталу, землі і нематеріальних активів, що знаходяться у комунальній власності.

Цільові фонди місцевих рад так і не стали вагомим елементом фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.

Кошти підприємств комунальної власності в складі сукупних фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування також переважно не відіграють суттєвої ролі. Питання комунальної, земельної власності в даний час в Україні остаточно не врегульовано, що породжує багато непорозумінь конфліктів, не сприяє розвитку підприємств й установ, які працюють на території місцевих рад та входять до складу місцевого господарства.

Серед позитивних тенденцій останніх років слід відзначити зростання обсягів благодійних, спонсорських внесків і пожертвувань, які надходять на території місцевого самоврядування і, зокрема, бюджетним установам, що утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Нові завдання, які постають перед місцевим самоврядуванням на сучасному етапі формування незалежної Української держави, вимагають суттєвого збільшення фінансових ресурсів, що знаходяться у розпорядженні місцевих рад та їх виконавчих структур [4]. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають питання наукового обґрунтування обсягів фінансових ресурсів місцевого самоврядування, проведення ретельного аналізу стану наявних коштів, здійснення планування і прогнозування їх обсягів, залучення альтернативних джерел доходів. Слід зазначити, що такий підхід до ролі місцевих бюджетів озвучений науковцем Кириленко О. П. ще до моменту започаткування бюджетної децентралізації в Україні. Проте, нині науковці мають полярні точки зору щодо ролі місцевих бюджетів в системі органів місцевого самоврядування. Такі підходи зумовлені змінами у бюджетній сфері, розпочатими у 2015 році. Розглянемо позицію науковця Полинюк Н.І. Вчена відстоює свою точку зору, науково обґрунтовує необхідність

забезпечення фінансової самостійності місцевих органів влади, виявляє основні тенденції у формуванні та використанні фінансових ресурсів бюджету, оцінює фінансову стійкість місцевих бюджетів.

Автором підкреслюється значущість місцевих бюджетів, за допомогою фінансових ресурсів яких вони активно впливають на економічні та соціальні процеси адміністративно-територіальних одиниць і створюють можливості для розв'язання загальнодержавних проблем на регіональному рівні та підвищення якості життя громадян. У зв'язку з цим, створення та використання фінансових ресурсів місцевими органами державної влади повинно визначатися на основі пріоритетів і стратегічних цілей розвитку держави.

Література:

1. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). К.: НІОС, 2000. 384с.

2. Клець Л. Є. Місцеві фінанси: термінол. словник /за ред. Л. Є. Клець, М. Б. Тристан. Донбаська держ. машинобудівна академія. Краматорськ: ДДМА, 2007. 223 с.

3. Климчук С. В., Вожжов А. П., Колодий С. Ю., Корчинский В. Е., Бондарь А. П. и др. Финансово-кредитный механизм обеспечения развития региона: монография. Симферополь: ООО "ДиАйПи", 2010. 375 с.

4. Гупаловська М.Б. Сучасні тенденції функціонування місцевих бюджетів України URL: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/27900/1/30.PDF> (дата звернення 27.10.2018).

Попков Сергій Артемович

ст. гр. ФМНВ-21, ТНЕУ

Науковий керівник - д.е.н., професор Чорна Н.П.

ФОРМУВАННЯ І РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Державний бюджет є одною із головних ланок фінансової системи. Державний бюджет впливає на всі процеси, які відбуваються у соціальній та економічній сферах суспільства. Він фактично забезпечує існування країни, розвиток її економіки і культури, соціальний захист населення [5].